

Hartai Múzeum Budapesten

– Hartai János, családtörténész, a XVIII. kerületi Német Nemzetiségi Múzeum tulajdonosa, a kerületi Német Polgárok Egyesületének tagja. Milyen céllal és hogyan alapította ezt a gyűjteményt?

– Az őseim német nemzetiségi faluból származnak. Arra gondoltam, hogy az őseimnek meghálálom szorgos munkájukat: úgy döntöttem, hogy a kultúrát, a nyelvet valamilyen formában meg kell őrizni, meg kell menteni. Ezért alapítottam múzeumot. Régebben egy művelődési központnak voltam az igazgatója, tehát nem idegen tőlem a szervezés, így a múzeumomat is úgy tudtam kialakítani, megszervezni, hogy az most már három éve működőképes. Egyébként én a legfontosabb feladatomban annak a dialektusnak a megmentését tartom, amit őseink beszéltek és ma már – néhány idős ember kivételével – alig ismernek és beszélnek. Ennek egyik állomása tulajdonképpen ez a gyűjtemény, mert úgy gondoltam, hogy talán az emberek jobban érdeklődnek a színes népművészet, mint a nyelvtani szabályok iránt. Az az elképzelésem, hogy a múzeum révén próbálom ezt a régies német nyelvet valamilyen formában megőrizni, megtartani.

A szerző felvétele Hartai Jánosról

– A gyűjtemény legnagyobb része Hartáról származik...

– Igen, azért, mert az ősök is innen származtak, ebből a bácskai faluból. A családnévem is Hartai, mert édesapám megmagyarosította a nevünket.

– Megkérdezhetem, hogy a magyarosítás előtt mi volt a családnéve?

– A családnév Scheffrer volt, néha e-vel, vagy ä-al, minden időszakban másképpen írták. A nevünket azért kellett édesapámnak magyarosítania, mert a két háború között nem vettek

fel a rendőrséghez és a vasúthoz olyanokat, akiknek német hangzású nevük volt. Így édesapámnak választania kellett, hogy megy katonának a Donkanyarba, vagy pedig nevet változtat. Ő a vasutat választotta, és mozdonyvezetőként dolgozott több mint harminc évig.

– Hogyan jutott hozzá a tárgyakhoz, gyűjtötte, esetleg más gyűjtőtől vette, vagy ajándékba kapta?

– Részben a családban maradt meg egy-két dolog, iratok, festett kis láda, és Hartán van egy nagyon lelkes múzeumos, Gottschall Péter, aki ott a helyszí-

nen gyűjti az anyagot, a kiállításomnak majdnem a fele tőle származik. Tehát itt a Pesten élő és Hartáról származó lakosok ajándékai található meg a múzeumban. Két helyiséget rendeztünk be, az egyikben használati eszközök, a másikban pedig a híres hartai festett bútorok láthatók.

– Kinek ajánlaná, hogy látogasson el ide?

– Elsősorban azoknak, akik Hartáról elköltöztek, és mindazoknak, akik egy különleges kultúra és nyelv iránt érdeklődnek. Itt minden eszköznek más-más fogásmódja van, ezeket az eszközöket használták, lehet látni, hogy egy szerszámot jobb vagy balkezes számára készítettek. A tárgyakban benne vannak a mozdulatok, a szavak, például amikor a múzeum udvarán a kerek kútból húztuk a vizet nagyanyámmal, ahogy tekerte fel, a vödör odaért a hengerhez és ha kilocskolódott, akkor a nagyanyám németül felkiáltott, hogy „hálfe”! Veszélyhelyzetben mindig németül mondta, mert az volt az anyanyelve.

– Ezek szerint a tárgyak beszélnek hozzánk.

– Igen ezek a tárgyak beszédes tárgyak, ezekben benne vannak a falu szokásai, például a legnagyobb nevetlenség volt, hogy valaki a poharával bele nyúljon a vizesvödörbe. Mindig oda volt készítve egy füles bögre, azzal kellett merni, hogy az illető keze ne érjen bele az ivóvízbe, és azzal öntötték a levesbe, vagy a pohárba, amiből ittak, úgyhogy ilyen módon itt minden tárgynak megvan a „koreográfiaja”, ami nyomon követhető.

Hartai János felvételei

– Mi a múzeum jövője?

– Sajnos a múzeum sorsát nem tudom megjósolni... Az anyagot a kis nyaralómban fogom elhelyezni, ott is megtekinthető lesz. Sok minden köt ehhez az épülethez, itt a látogatók lába olyan földet tapos, amit a lőrinci téglagyárból hazafelé tartó nagyanyám a kertészetből hozott. Vagy a tető felújításánál találtam olyan száz éves szerszámot, amit valószínűleg a tetőfedő felejtett ott. Ezért is nehéz megválnom tőle... A gyűjteményt azonban mindenképpen megőrzöm.

Albert Ákos